

N. GRIGORESCU: LA MARGINEA SATULUI

Orice reproducere fără indicarea izvorului e oprită.

Cuvântul nostru asupra schimbărilor politice dela noi.

În frământarea politică dela noi s'au petrecut zilele aceste o seamă de evenimente importante, cari merită toată atențiunea noastră. Trebuie să le înregistrăm deci și să spunem câteva cuvinte asupra lor. Ele sunt următoarele: Comitetul național și proprietarii materiali ai ziarului „*Tribuna*”, ajungând la înțelegere, au decis în comun acord contopirea celor două organe dela Arad într'unul singur, pus sub conducerea comitetului. Acesta rehabilitându-i moralicește și politicește pe proprietarii „*Tribunii*”, i-a chemat în sânul său și astfel au pus capăt conflictului personal, revenindu-se în acest chip la starea dinainte de izbucnirea ostilităților, la *restitutio in integrum*: deci la reintrarea tuturor celor ieșiți din comitet. Acest lucru a putut fi ajuns, grație stăruințelor neobosite ale d-lui *Constantin Stere*, care, cu un zel neobișnuit și cu un rar devotament, a muncit luni întregi la limpezirea situației noastre interne.

Acesta este, în câteva cuvinte, rezultatul îndelungatelor tratări dela Arad, cari au preocupat și preocupă încă întreagă lumea românească. Părerile ce vom spune asupra lor, le vom roști cu gând curat și cu toată sinceritatea.

Declăram dela început că simțim o vie mulțumire, văzând că, în sfârșit, s'a pus capăt îngrijitoarelor disensiuni personale, cari în timpul din urmă au inundat coloanele publicității noastre și pe-alocurea au aruncat

germenul unei disoluții sociale. Războiul recent dela om la om, care se desfășură în Arad sub ochii noștri, ieșirea la suprafață a unor patimi mici cari nu mai aveau nimic a face cu binele public, încrucișarea de ambiții, de deșertăciuni, ce nu mai erau ascunse ci se agitau cu tot aparatul publicității; toate aceste ne ofereau spectacolul trist al unei căsnicii deranjate, care-și desvălește toate tainele și, în orbirea pasiunii, pierde orice busolă. Deaceea e bine că s'au curmat odată, fiindcă din pornirile de desființare împrumutată, cari se vedeau tot mai mult, lumea noastră se alegea cu o depresiune morală și cu sentimentele varii cari se trezesc totdeauna pe ruinele tovărășiilor desfăcute...

Împrejurarea că frunțașii din Arad au știut, la un moment dat, să-și uite toate jignirile și amărăciunile timpului din urmă, că și-au întins mâna de împăcare pentru a feri astfel neamul de-o desbinare chinuitoare în aceste zile grele, dovedește de sigur multă dibăcie politică și-o adâncă înțelegere a situației. Nimeni nu va esita să le recunoască aceste însușiri și să le acorde considerația ce li se cuvine.

Lăsând acum la o parte conflictul de ordin personal, a cărui rezolvire naște o unanimă bucurie, în ce privește felul cum s'au aranjat pe dea'ntregul lucrurile, pot fi, firește, opinii diferite. Se vor găsi unii cari ar fi dorit, poate, ca amândouă zărele să fie susținute mai departe, mutându-se, cum eră vorba, unul în alt centru. În astfel de împrejurări, se îmbie, de obicei, o mulțime de soluții. Un lucru însă e mai presus de orice îndoială: dispariția

„Tribunii“, oricari ar fi zâmbetele diplomatice și asigurările dragostei frățești reînviată, va stârni oarecari regrete în multă lume, care sprijineă cu tot dinadinsul inimosul organ de publicitate. Dacă am retăcea acest adevăr, ar însemna să ne sacrificăm sinceritatea, pe care trebuie s'o avem astăzi tocmai din respectul ce datorim situației nou create.

De altfel din prilejul unei îngropări sunt totdeauna mai suportabile adevărurile și de aceea credem că nu supărăm pe nimeni, dacă o spunem fără înconjur, îndeplinindu-ne rolul de cronicari, că în „Tribuna“ s'a pierdut cel mai bun ziar românesc. Deși scos într'un mediu, care cade departe de manifestațiunile mai superioare ale culturii românești și deci nu e predestinat să fie centrul unei mișcări de agitație culturală și politică la noi, ziarul „Tribuna“, desfăcându-se din cadrul unor interese locale a căror expresie a fost la început, a îmbrățișat cu vremea problemele mari ale existenței noastre naționale, întărindu-se treptat prin o gospodărie cuminte și în rosturile lui materiale. Cu încetul a grupat în jurul său tot mai multe condeie distinse cari ne-au dat, cu deosebire în cei cinci ani din urmă, cele mai strălucitoare pagini ale publicisticii românești. În locul perioadelor greoaie, în care se nămolise la noi gazetăria de legea veche, ale cărei urme ne mai indispon și astăzi, în locul veșnicilor tângueli și discuții cu miniștri unguri cari habar n'au de excursiunile bunilor noștri teoreticieni de provincie, în locul stilului înbâcsit de barbarisme chinuitoare, „Tribuna“ a găzduit în coloanele sale un spirit nou, purces dintr'o conștiință culturală superioară.

Atitudinile politice i-au fost dictate de-o intransigență națională organică, care respingeă cu energie loviturile dușmanului din afară, dar aveă ochi și pentru slăbiciunile noastre interne. A condamnat cu o asprime neobișnuită toate rătăcirile aventurierilor politici iviți la noi în timpul din urmă, dar, în acelaș timp, propagând adevărurile programatice ale partidului național, a deschis multe rane cari ne dor și a desvălit o mulțime de mizerii latente. A introdus un criticism prin prisma căruia au fost judecate fenomenele sociale și politice dela noi, a mai înlăturat

câteva tradiții de convenționalism sterp, și-a presărat coloanele cu note de vioiciune, cu probe evidente de bun simț literar, cu atitudini de îndrăzneală și sinceritate. Firește, că în tendința de-a curmă idolatria din bătrâni și a lansă opinii critice n'au lipsit uneori greșurile, cari în gazetărie sunt accidente profesionale, n'au lipsit nici violențele personale, din când în când, nici pretențiile exagerate câteodată. Dar, în întregul ei, această mișcare public istică din vremea din urmă a „Tribunii“, reoglindește, în toate, calitățile ei neobișnuite și chiar în defectele ei trecătoare, spiritul schimbat al generației mai noi, crescute în exigențe culturale mai vaste și povățuite întru toate de legăturile sufletești cu viața culturală și literară a Regatului.

În această propagandă s'a făcut cu încetul o selecțiune a elementelor de valoare din jurul ziarului, luând parte la muncă, alături de membrii redacției, cari s'au recrutat dintre tinerii noștri cu pregătire și cu frumoase aptitudini literare, toți publiciștii de talent de-aici și cei mai aleși scriitori din România. Ziarul acesta nu eră pentru ei altceva decât un mijloc de agitație, menit a le răspândi credințele în masele de cetitori. Străini de orice interes, apropiindu-se numai printr'o înrudire de idei, scriitorii grupați aici au desfășurat o vie activitate și la timpul său s'au știut apăra cu energie și cu o frumoasă solidaritate împotriva multelor bănuieli și recriminări interesate. Răsfoind voluminoasele colecții, cetitorul găsește tot atâtea dovezi ale unei munci ordonate și conștiente. Toate contribuțiile sunt într'o intimă legătură sufletească, care pornește din acelaș cerc de idei și urmărește aceeaș țintă. Când i cu paginile de critică literară, cu observațiile lui de fin analist al stărilor noastre politice și sociale, Sextil Pușcariu cu îndrumările culturale, Goga cu articolele lui, Lupaș cu cercetările istorice, Ciura, subtilul nuvelist, Ghibu cu laborioasele studii în chestii pedagogice și școlare, Agârbiceanu, povestitorul fecund al vieții dela țară, Gh. Popp, interpretul clar al sbuciumării noastre politice, Osvadă cu variatele probleme de economie națională, Soricu, neobositul cronicar al stărilor din Regat, întreagă această pleiadă de scriitori și alături de ei nenumă-

rați cărțurari din toate părțile și-au dat mâna ca să susție un mijloc de mișcare politică și culturală pentru întărirea neamului. N'a fost aceasta o tovărășie de interese profesionale, o întreprindere de comerț, cum sunt atâtea în Țară, începând cu „Universul“ fericitului domn Dumitrescu din urbea Câmpina și sfârșind cu te miri ce combinație bugetofagă. Nu. A fost o frumoasă sbucnire de idealism tinerec, de nobilă revoltă, a fost un organism viu întrupat din înțelegerea necesităților naționale. Dacă a avut vreun păcat, a fost, poate, tocmai întărirea care-i creștea mereu, proporțiile cari, devenind din ce în ce mai vaste, puteau trezi în suflete iper-simțitoare ideea bizară a unei încercări de spargere a „solidarității naționale“ ...

Acest mijloc puternic de propagandă, care avea temeiuri sigure, o frumoasă tradiție și-o covârșitoare popularitate, a fost sacrificat pe urma tratărilor dela Arad. În orice caz, proprietarii ziarului, fiind vorba de-un angajament material și cum s'ar zice de avutul lor, erau în tot dreptul să dispună după chibzuință asupra unei instituții create de dânșii. Dacă cu toate acestea a fost o trebuință să apuie, dacă din această proaspătă reînfrățire a politicianilor aradani are să primească întrupare un nou ziar, în acest oraș maghiarosemit și prea puțin românesc, o gazetă mai bine întemeiată ca cea din trecut și cu mai mulți sorți de izbândă, — viitorul are să ne-o dovedească.

Se naște însă întrebarea cu mult mai importantă, dacă cu apunerea „Tribunii“ își află sfârșitul și curentul de idei de care vorbeam și a cărui expresie a fost în ultimul timp. Răspundem în mod foarte firesc: *nu!* Aranjarea conflictului personal, tranșarea chestiunii juridice, care privea proprietatea numelui ziar, n'are nimic a face cu ideile grupării amintite de scriitori, nici cu credințele numeroșilor aderenți ai acestui curent de gândire. Asupra acestor idei nu s'a tratat la Arad, dându-și seama oamenii că ele sunt expresiunea organică a stărilor noastre sociale-politice. A se încheia tranșarea la masa verde, de cătră iscusiți înțelegători ai tainelor politice, a se rosti laudabile cuvântări la masa

albă, a crol paragrafi, a îngropă gazete vii și-a reînviă bunice moarte, e un lucru cu mult mai ușor, decât a pune stavilă unei stări sufletești, care își are motivele ei organice. Societatea noastră, în sbuciumul ei de prefacere actuală, când un popor de țărani se ridică din starea lui primitivă de veacuri și devine părtaș al civilizației, scoate la iveală o mulțime de porniri, cari, în mod fatal, nu se pot închea într'un mănunchiu asemuitor. Trăim zile de fermentare continuă, de crize morale, de izbucniri pătimașe ale unui individualism desrobot. Sufletul colectiv al societății încă nu și-a putut crol anumite norme de purcedere unitară și din diferitele influințe culturale străine încă nu s'a putut închea o tradiție culturală a noastră. Suntem mustul care fierbe încă și care nu poate fi înăbușit. Ar fi deci o mare greșală să se creadă că prin meritoasa împăciuire dela Arad, s'ar influența câtuș de puțin fondul de idei al acestei mișcări, care astăzi, spre bucuria tuturora, a pierdut pe dea'ntregul ascuțișul personal.

Ne folosim tocmai de această ocazie pentru a ne lămurii cetitorii spunând, că toți acei scriitori cari au susținut cu munca lor ziarul „Tribuna“, făcând parte din prietenii noștri își vor desfășura activitatea de-aici înainte la această revistă. Ei vor urma impulsurile conștiinței lor și noi, respectând până la cea mai depărtată limită libertatea de opinie, vom căuta să înfățișăm publicului în ce chip se resfrâng stările dela noi prin prisma de gândire a unor personalități culturale.

Credința noastră este, că în aceste zile grele, în fața importantelor evenimente cari sunt în pregătire, poporul nostru trebuie să se găsească într'o singură tabără, să formeze politicește *un singur partid bine organizat*. Credem totodată că în cadrele unității și organizației acestui partid se pot propaga diferite curente de idei, cari nu sunt potrivnice principiilor fundamentale ale programului național. Numai în acest chip se poate asigura o evoluție normală și se poate pregăti calea unui progres.

Sonet.

Sărmane suflete, ești ca o floare
De brumă-atinsă 'n zorii unei zile,
Din luna cea cu toane-a lui Aprile
Și-un ceas abia s'a bucurat de soare!

Petalele-ofilite tristă și-le
Închide tremurând, simțind că moare, —
Și 'n jurul ei e numai sărbătoare
Și cântece, miresme și idile!

Zadarnic joacă 'n preajmă-i mândri fluturi,
Și cântă găze și roiesc albine...
Un rău ascuns te sapă și pe tine...

Și tu ca ea, în toiul vieții pline
De bucurii, — simțind că moartea vine,
Petalele din urmă ți le scuturi...

Șt. O. Iosif.

Pe fundul cupei.¹⁾

Cum stă așa în sticla străvezie de pe masa
întinsă și pregătită pentru musafiri, stropul
de vin poate vedea bine împrejurimile sale.
Și câte nu sunt de văzut într'o odaie boie-
rească!

Dupăce a obosit privind lucrurile minu-
nate din cuprinsul luminos și cald, își
întuiește privirea pe niște cadre aurite și
nu și-o mai ia dela dănsule. Aceste i-au
plăcut mai mult. Nu pentru alta, dar îi
amintesc o vreme frumoasă, îngropată pe
veci. E un cules de vie într'o podgorie
moldovenească. Și fără să vrea gândul îl
fură în trecut.

Simțește par'că și acuma îngustimea țevei
întunecoase, pe care se urcă încet. A fost
cam lungă și plictisitoare calea prin trunchiul
vișei. Dar în sfârșit a ajuns sus în bobîța
verde a strugurelui. Acolo întâlni mai mulți
tovarăși și zilnic sosiau alții noi. Și, lucru
ciudat! Bobîța îngustă la început se lărgia
cu fiecare oaspe nou, par'că ar fi înțeles că
trebuie să-i facă rost de un loc.

Nu-i vorbă, au petrecut ei bine stând la
taifas și făcând glume. Dar la urmă începură
a se plictisi stând închiși în acelaș loc. Cu
toții doriau să iasă afară, să înceapă din nou
călătoria.

Și bobîța par'că înțelegea dorința aceasta
a neastâmpărașilor. Din zi în zi își subția
ferestrele chilioarei sale întunecate și lăsa
să pătrundă mai multă lumină înăuntru. Și

¹⁾ Din volumul „Printre stropi“, ce va apare
în curând.

ce bucurie pe stropii închiși, când zăriră
într'o zi prin geamul turbure câteva bobîțe
vecine, cari atârnavu pe acelaș strugure.

Într'un amurg de toamnă, cu brumă groasă,
foșnet de frunze uscate și țipăte jalnice de
cocori, o mână nevăzută tăie strugurele și-l
puse într'un vas. Înțeleseră atunci cu toții
că li se pregătește o soartă nouă. Și cu ini-
mile înghețate stăteau muți și așteptau.

Deodată păreții bobîței, striviți sub o greu-
tate nevăzută, se sparseră și stropii trebuiră
să iasă afară. Dar în loc să urce, cum erau
deprinși, se strecurară printre ciorchine până
la fundul vasului.

Clipele urite petrecute în întunec, la un loc
cu atâtea lucruri netrebnice, l-au umplut pe
strop cu scârbă. Deaceea caută întotdeauna
să-și alunge din gând aceste amintiri triste,
ce-i turbură sufletul.

A resuflat mai ușor, când s'a văzut într'un
vas curat, închis numai cu tovarăși de-ai
săi. Ce sfat, ce veselie și maicuseamă ce
cântec a fost, cât a stat acolo! Îi resună
par'că și acum în ureche miile de glasuri,
ce fierbeau asurzitor în jurul său amețindu-l,
adormindu-l, făcându-l să viseze.

Pe încetul glasurile amuțiră, veselia în-
cetă și o muțenie adâncă se întinse peste
toți ca pânza unei ape mari. Stropul vedeă
acum limpede că trebuie să se întâmple ceva
nou, neobișnuit. Tăcerea cea mare prevestea
că se apropie pe nesimțite o furtună.

Și într'adevăr, într'o zi spintecă întunecul
butoiului un fulger de lumină, iar pe gaura

deschisă a cepului destupat porniră a se strecură lărmuitor strop cu strop.

Când li veni rândul, ieși afară și stropul sglobiu și intră într'o sticlă curată, străvezie, în care stă acum mulțumit pe masă și privește...

Tresare neliniștit din visarea sa și se întrebă nedumerit, de ce l-o fi scos din beciu și l-o fi pus pe masă? De bunăseamă i se pregătește o soartă nouă! Și abia și-a sfârșit de tors gândurile încâlcite, când o ceată gălăgioasă de tineri în frunte cu gazda casei, un bătrân cărunt și rumăn, dădură năvală în odaie. Înțelese numaidecât din fețele lor îmbujorate și după armele, ce le purtau, că se întorceau dela o vânătoare.

Se așezară cu toții în jurul mesei, glumiră, sfăutiră și mâncară cu poftă. Apoi, pe rând, toate sticlele fură destupate cu sgomot și stropii de vin coboriră gălgâind în cupele de cristal din fața fiecărui oaspe.

Închinară unul altuia și cupele se ridicară până la buze, vărsân din gălgâiri scurte pe găt-lejurile însetate stropii chihlibarii și aromatici.

După o vreme coborî și stropul gânditor în cupa stăpânului său și începî a tremură la gândul, că va trebui să fie înghițit și el.

Oaspeții obosiți de vânătoare și moleșiți de vinul bun stăteau acum rezemați de spețele scaunelor și cu priviri umede, visătoare priviau în gol. Atunci un glas sfios de undeva, care se săturase, se vede, de glume și vorbărie, rugă pe stăpânul casei, un povestitor vestit, să spuie o poveste.

„Da, da, să ne povestească, să ne povestească!“ Se ridicară deodată ca o furtună o mulțime de glasuri, înăbușind toate încercările zadarnice ale bătrânului, de a scăpa de această sarcină.

În sfârșit trebui să le facă pe plac și se supuse. Cu privirile înrouate, țintuite pe cupa ce-o învârtia nervos în mână, și cu glas tremurat bătrânul începî:

„Dragli mei! Sunt bătrân acuma. La sfântul Vasile, de-o vrea Cel-de-sus, împlinesc șasezeci și cinci de ani. Am trăit, pot zice, fericit. Am văzut multe și mai multe am petrecut. Nu m'am însurat, după cum știți, pentrucă n'am putut găsi femeia, pe care o visasem în tinerețele mele. Și veți ști prea

bine câte nu cere dela vieată un tânăr frumos, sănătos și cu avere, cum fusesem pe vremuri. Este veșnic nemulțumit cu ceace întâlnește și așteaptă veșnic altceva mai bun. Și astfel, ca un fluture hoinar, ce nu simțește că vremea trece, am plutit sglobiu prin grădina fermecată a vieții mereu alergând, mereu căutând, fără a mă oprî la o singură floare.

Nu voesc să vă plictisesc cu povestirea iubirilor mele. Au fost multe. Pe cea dintâiu, la care așa de mulți își întorc cu duioșie gândurile, aproape am uitat-o. Eu nu cred în poezia iubirii dintâiu. Pentru mine a fost iubire adevărată abia cea din urmă. Deaceea poate n'o pot uită.

Voi nu știți ce simțire sfâșietor de tristă dă omului gândul că ceva s'a sfârșit de veci pentru el. Sunteți încă tineri și nu puteți să vă închipuiți ce simțește o inimă, care trebuie să-și închidă pentru totdeauna zăvoarele ruginite, ca o poartă bătrână dela o curte pustie, în care nu va pași nici un suflet drag, nu va răsuna nici un glas dulce, în care se vor lăsa grele, ca o apă adâncă, umbra și muțenia...

Vor fi acum vreo doisprezece ani. Într'o zi fermecătoare de toamnă blândă mi-am poftit prieteni și cunoscuți la podgoria mea, unde culegeam via. Între alți oaspeți venise și o fată, să fi avut douăzeci de ani. Înaltă, mlădie, cu părul de-un galbăn ruginiu, ca frunza arsă de brumă, și cu niște ochi negri, plini de melancolie și patimă ascunsă ca amurgul unei zile de toamnă târzie, care te face să simțești cum se apropie iarna cu frigul și întunerecul ei și te îndeamnă să te folosești de clipa fugară.

Ne-am plimbat împreună, am cules struguri, am admirat peisajul plin de farmec trist al locurilor frumoase, pe cari le-ați văzut și voi; apoi am stat ca acum la masa plină de bunătați, am băut vin și-am visat o noapte întreagă la glasul duios al viorilor, pe cari de-atunci nu le mai pot suferi.

Ceeace nu putuse deșteptă în mine vinul și privirile fetei, au trezit ca o furtună glasul vrăjit al viorilor ce plâneau. Și ca un fluture, înfiorat de vântul toamnătic, ce-și pre-simțește sfârșitul apropiat, m'am oprit tremurând la cea din urmă floare, împins de un sentiment vag, dar puternic, care îmi șoptia

că se apropie bruma, care nu iartă nimic, care vestește totul: fluturele, floarea și inima omului...

De-ați ști, dragii mei, ce dulce, ce dureros de dulce este să strângi puternic în brațe, să săruți, cu focul nădejdi ce pierde, pentru cea din urmă oră!

Să bem, fraților, în amintirea celei de pe urmă iubiri!"

Și în ciocnete scurte, surde, într'o mușenie ca de biserică, cupele se atinseră pentru cea din urmă oră, iar stropul sărută fericit buzele bătrânului, căruia nu-i mai eră dat să iubească și lunecă încet la vale în întunerecul gâtlejului cu singura părere de rău că totul trebuie să sfârșească așa de repede pe lumea aceasta frumoasă.

Liviu Marian.

Mișcarea cooperativă.¹⁾

— Propuneri pentru întruparea și organizarea cooperației române din Ungaria, în legătură cu donațiunea d-lui Vasile Stroescu —
de Vasile C. Osvadă.

Resum experiențele câștigate și mai ales completate în urma încredințării cu care m'ați onorat și fixez următoarele concluzii:

Cooperația adevărată trebuie să fie reclamată și nu impusă. Cooperația nu e potrivit să fie înălțuită prin formele și restricțiile nici unui organism deja existent. În același timp însă cooperația să caute și să afle legături și chiar protectorate binevoitoare la toate organizațiile și instituțiile românești deja existente, ca astfel să fie întregitoare și completarea organizației noastre economice, la care trebuie să nizuim, cu deosebire în situația dată, din toate puterile.

Întruparea cooperației să o liberăm de rezervele sistemelor și să nizuim să le aclimatizăm, formulându-le în conformitate cu trebuințele și împrejurările noastre speciale, acum după ce băncile noastre, doar ca formă și fel de cooperație se deosebesc de coope-

rativale cu largul lor altruism și cu puternicul lor fond românesc.

Din aceste premise, având în vedere darul marelui Vasile Stroescu și necesitatea organizației noastre cooperative, îmi iau voie să Vă prezint următoarea propunere.

Pentru mai lămurita expunere a acestei propuneri, împart materialul ei în trei părți principale:

1. Pregătiri și propagandă.
2. Înființarea tovărășiilor: sistem, conducere, control, felul tovărășiilor, relațiile lor cu celelalte așezăminte economice și financiare.
3. Financializarea și raionarea tovărășiilor.

A) Începutul organizației noastre economice e făcut prin băncile românești existente, prin urmare completarea acestei organizații prin tovărășiile sătești, după părerea mea, nu se poate face decât căutând și ex-

¹⁾ Cetitorii noștri își aduc aminte de donațiunea de 50.000 Cor. făcută „Asociațiunii” de către marele binefăcător d-l Vasile Stroescu cu scop de a înființa bănci populare la sate, își aduc desigur aminte și de articolele redactorului nostru d-l Oct. C. Tăslăuanu, „Organizarea satelor noastre” și „Organizarea economică a țărănimii”, publicate în Nrii dela 1 Maiu și 1 Iunie 1911 ai acestei reviste, în cari se indicau posibilitățile de a organiza țărănimea prin reuniuni culturale și însoțiri economice și în cari se arată, mai ales, că „baza întregii organizări a poporului nostru trebuie să fie cea economică”. Comitetul central al „Asociațiunii”, la propunerea secretarului Oct. C. Tăslăuanu, a încredințat pe d-l Vasile C. Osvadă să studieze mișcarea

cooperativă din Ungaria, România și Bucovina și să facă propuneri concrete privitoare la întruparea cooperației la noi. D-l V. C. Osvadă a prezentat, în ultima ședință a comitetului central, un raport amănunțit și temeinic despre mișcarea cooperativă din țările amintite și a făcut propunerile pe cari le publicăm și noi, ca să poată fi cunoscute în cercuri largi și să poată fi discutate. Problema cooperației, propovăduită de generația tânără, e una dintre problemele capitale pentru dezvoltarea noastră ca popor și nădăjduim că ea, în curând, va putea fi și realizată. Ceice înțeleg problemele economice dintr'un punct de vedere superior și își iubesc neamul desinteresat desigur că vor sprijini din răputeri mișcarea cooperativă. Red.

pluatând toate momentele și relațiile, în cari interesele băncilor se completează prin tovarășii și în cari tovarășiiile pot avea sprijinul băncilor noastre.

Onorând intențiile fondatorilor primului nostru institut financiar „Albina“, cari au privit tovarășiiile dela început ca mijloace de muncă economică, se impune să reluăm firul acestei lucrări încercate, dar atunci nereușite, se înțelege luând în seamă împrejurările schimbate de azi. Căci și azi se pare că pusă la fel chestiunea cu intențiile fondatorilor „Albinei“, ne-am asigură tot atât de puține șanțe de reușită. Va trebui deci să îndrumăm acțiunea așa, că, pe de o parte, să fie asigurată independența acțiunii cooperative, pe de altă parte această acțiune să fie sprijinită de băncile noastre, alături de „Asociațiunea“ și cu Consistoarele bisericilor noastre.

În conducerea mișcării cooperative, pe lângă pușinii cooperatori, pe cari îi avem, să ia parte câte unul ori doi reprezentanți ai „Solidarității“, ai „Asociațiunii“ și ai bisericilor ortodoxe și greco-catolice. În felul acesta dela început cooperația și-ar asigură sprijinul întregii puteri organizate a neamului nostru.

Deși noi azi avem, bun cu rău, la 150 tovarășii ca primul pas pentru organizarea și munca cooperative, eu nu aflu de absolută necesitate înființarea momentană a unei sau mai multor Centrale cooperative. Și asta mai ales din două motive: în felul acesta am pară afirmarea dorințelor separatiste și, pe de altă parte, am câștigă vreme, în care praxa ne-ar fixă felul și condițiile de alcătuire ale viitoareii ori viitoarelor Centrale cooperative.

Pentru înființarea Centralei sau centralelor ne lipsesc, de altfel, în situația dată, chiar și mijloacele materiale, cari să facă posibilă întreținerea cinstită a unui organism complet, cum s'ar impune la o Centrală.

Din aceste motive, propunerea mea este că deocamdată, și asta cât se poate de curând, să înființăm un Birou Central cooperativ, cu sediul în Sibiu, sub auspiciile „Asociațiunii“, adevă a secției sale economice, având și sprijinul frățesc și moral al „Solidarității“.

Menirea acestui birou central ar fi:

Întreținerea vie a mișcării cooperative prin

scris, prin prelegeri la sate și prin editarea ori atașarea unui supliment la o gazetă deja existentă sau a unei reviste modeste, care să apară cel mult de douăori la lună. Chestiunea publicației de propagandă cooperative s'ar putea rezolvă și prin revista „Transilvania“, ori, în cazul cel mai bun, prin scoaterea unei foi bisăptămânale la fel cu „Tovărășia“, redactată de mine, prin care s'ar putea întreține o întinsă propagandă populară, atât în folosul cooperației cât și al „Asociațiunii“ și al băncilor noastre, reprezentate prin „Solidaritatea“.

Dacă cheltuelile de editare, cari s'ar urcă la circa 3000 cor. anual, n'ar fi în cea mai mare parte acoperite prin abonamente, foaia aceasta ar putea fi cuprinsă în cadrele revistei „Transilvania“, în care caz n'ar cere nici o jertfă nouă materială.

Prin acest birou s'ar adună și s'ar completeze datele statistice referitoare la cooperația de aici: unde și cum o avem, și unde și cum s'ar putea intrupă cu mai mulți sorși de izbândă. Ca material de propagandă s'ar înregistra și s'ar clasă datele, prin cari am aveă tabloul activității cooperative din alte țări și la alte neamuri.

Biroul acesta ar dă toate informațiile ce i s'ar cere, fie pentru pregătirea, fie pentru înființarea, administrarea și conducerea de tovarășii.

Ca să poată răspunde acestor cereri, dela început s'ar pregăti în birou statute tip pentru cele mai uzitate feluri de tovarășii. Tot așa s'ar pregăti regulamente tip, registre de contabilitate tip, precum și formulare pentru actele de înregistrare, pentru procesele verbale, ale adunărilor de constituire și generale, precum și toate tipăriturile, necesare administrației interne.

Acest birou s'ar nizu, având protectoratele amintite, să folosească în favorul cooperației atât puterile despărțămintelor „Asociațiunii“, cât și puterile de muncă aflătoare în birourile băncilor noastre și în organismele bisericesti.

Pentru tovarășiiile existente și cele ce se vor înființă, biroul ar mijloci legături financiare cu băncile indicate prin situația geografică și împrejurările date, ori ar ajută

financiarizarea ce s'ar face prin anumite instituții.

În fine acest birou ar aranja cursurile cooperative, ce se impun doar ca primul pas în acțiunea cooperativă, a cărei organizare o dorim.

Acest birou, precum se învederează, ar fi pregătitorul Centralei ori Centralelor cooperative.

Chestiunea existenței legale mai ușor ar fi rezolvită, dacă acest birou ar fi atașat secției economice a „Asociațiunii“, avându-și sancțiune această atașare în statutele „Asociațiunii“. Conducerea biroului ar fi încredințată unei comisii speciale, exmisă de secția economică cu aprobarea Comitetului central al „Asociațiunii“, care la rândul său ar cere sprijinul direcțiunii „Solidarității“ și al celor două consistoare arhidiecezane.

Din comisia aceasta ar face parte mai întâiu cel puțin 3—4 cooperatori, apoi câte doi reprezentanți ai „Asociațiunii“, ai „Solidarității“ și ai Consistoarelor, în total 10—12 bărbați. Reprezentanții cooperativelor ar putea fi aleși cam dintre următorii d-ni: Ioan I. Lăpădatu, I. Oțoiu, I. Enescu, V. Tordășianu, Fabiu, Toma, Romul Simu, Constantin Popp, Gavril Todica, preotul Aurel Nistor din Arpătac, Dr. Amos Frâncu, Dr. Pompiliu Cioban și alții, la cari se adaug și exmișii cooperativaților.

Această comisie ar lucra independent, având numai obligamentul să raporteze din timp în timp mandanților săi.

Sub imediata conducere a acestei comisii ar sta cancelaria Biroului Central, în care deocamdată ar putea prevedea toate agendele un conducător, un funcționar și unul ori doi copişti, după trebuințe. Persoanele potrivite s'ar găsi și, în caz de lipsă, acum la început, cu toate ocupațiile ce le am, și eu aş putea prevedea o parte din lucrările acestui birou. Unul ori doi devotați muncitori neapărat ar trebui să fie în permanență în serviciul biroului.

Jertfele materiale reclamate de organizarea acestui birou ar ajunge la suma de 7—8000 Cor. anual din cari:

Cheltueli de călătorie pentru comisie și pentru funcționari circa 2000 Cor.; salare pentru funcționarii biroului circa 5000 Cor.;

tipărituri și modele (tip), după subtragerea sumelor intrate pentru tipăriturile tovărășilor înființate, circa 1000 Cor.

Aceiași membrii ai comisiei și funcționari completați, prin revizorii experți ai „Solidarității“ și prin alți cooperatori, ar împlini și rolul de prelegători ai cursurilor cooperative, socotindu-le, ca spese de drum, circa 2000 Cor. Așa că întreaga această acțiune cooperativă ar costa anual circa 10.000 Cor., și s'ar impune în felul acesta cel mult doi ani.

Chestiunea cursurilor cooperative, eu o aflu ca una dintre cele mai importante probleme, care își așteaptă fericita rezolvire cu deosebire, acum la începutul muncii. Incontestabil, că întreaga acțiune cooperativă, gravitând la sate, apostolii firești ai acestei acțiuni vor fi, în primul rând, preoții și învățătorii noștri. Ca să asigurăm reușita deplină, prima preocupare cred că ni se impune să înarmăm cel puțin pe fiitorii preoți și învățători cu necesarele cunoștințe economice, sociale și cooperative. Pentru ajungerea acestui scop, mijlocul cel mai potrivit îl aflu în ținerea unor cursuri cooperative în seminarele noastre teologice și pedagogice.

Ca început, în fiecare seminar, cursul ar dura cel mult 6 zile, continuativ sau în grupe de câte 2 zile cu câte 3—4 ore la zi, fixate între sau după orele prelegerilor regulate.

Avem cinci seminare: în Sibiu, în Blaj, în Arad, în Caransebeș și în Gherla, prin urmare întreg ciclul de cursuri ar țineă 30 zile cu 90—120 ore de propunere.

Materialul acestor cursuri s'ar împărți în trei grupe:

- a) principii de economie națională și sociologie;
- b) teoria cooperației, începuturi, sisteme, justificări;
- c) cooperativele în practică: înființarea felurilor tovrășii, statutele și mijloacele lor, înregistrarea, conducerea, administrația și contabilitatea tovrășiiilor.

Pentru propunerea materialului schițat am rugă pe următorii bărbați:

Pentru materialul din grupa a):

Domnii: Ioan I. Lăpădatu, Dr. Ioan Raducanu, prof. docent universitar, Oct. C. Tăslăuanu, profesorii I. Socaciu și I. C. Panțu.

Pentru materialul din grupa b):

Domnii: I. Oțoiu, I. Enescu, controlorul I. P. Pascani, G. Todica și Constantin Popp.

Pentru materialul din grupa c):

Domnii: V. Cujbă, I. Bobina, Romul Simu, V. Tordășianu, I. Moldovanu, I. Dămboiu și eu.

Se înțelege, că lista aceasta s'ar putea completa, cum s'ar putea schimba dela un conferențiar la altul materialul de propus.

Cu o potrivită împărțea, s'ar putea ajunge ca nici unul dintre prelegători să nu jertfească mai mult ca 2—4 zile.

Cheltuelile de călătorie și întreținere a prelegătorilor, s'ar acoperi pe deplin din cele 2000 coroane, luate în socoteală la Biroul central cooperativ.

Am convingerea, că prin aceste cursuri s'ar ajunge înzecit mai mult, decât prin orice altfel de propagandă, după ce din propria experiență m'am încredințat, că tinerii din toate seminarele noastre așteaptă și au o dragoste aleasă pentru chestiunile economice și sociale și în special pentru cooperatie.

Resfirați prin toate satele noastre, tinerii seminariști de azi vor deveni cei mai înțelegători și însuflețiți cooperatori și, în urmare, muncitori pentru adevărata noastră organizație economică.

B) Alături și deodată cu aceste pregătiri și propagandă, țin că e necesar să se sprijinească și chiar să se inițieze înființarea de tovărășii la sate.

Pentru ușurarea muncii de mai târziu, aceste tovărășii s'ar alcătui în temeiul unor statute-tip, pentru ca organizate apoi, în cadre centrale, să prezinte o uniformitate.

După cum am amintit, copierea și introducerea neschimbată a vreunui sistem cooperativ existent nu o găsim de cea mai fericită rezolvire. După mine felul trebuințelor în împrejurările date hotărăsc sistemul cooperativ pe care să-l folosim. În temeiul experiențelor câștigate, principiile, pe cari s'ar clădi statutele și prin urmare sistemul cooperativelor noastre ar fi cam următoarele:

1. În tovărășii s'ar primi numai membri convinși și înțelegători ai cooperatiei, și, în urmare, s'ar împiedeca înscrierea de membri prin siluire, cum se face la însoțirile ungu-

rești și bucovinene, unde solicitatorii de împrumute se înscriu ca membri, siliți de nevoi.

2. Responsabilitatea membrilor să fie limitată până la cel mult de 10 ori suma capitalului subscris.

3. Formarea capitalului cooperativ să se facă la fel cu aceea din România, fixându-se un minim de 20 Cor. și un maxim de 3000 Cor. cu plata în rate fie lunare fie cvartale ori anuale, dar cel mai târziu în timp de 3 ani.

Pentru adunarea de capitale, să se fixeze prin statute maximul dividendului la 8%, iar maximul intereselor după depuneri spre fructificare la 6%.

Întrucât legea comercială ungară din 1875, pe a cărei bază s'ar forma tovărășiile noastre, ar fi explicată în defavorul acestui fel de formare a capitalului, — în tot cazul fără temei legal — s'ar fixa cvotele (părțile) în suma de 20—50 Cor., iar depunerile spre fructificare, cari ar fi elocuate cu anul, s'ar onora cu un dividend special de 1—2%.

4. Cercul de activitate al unei tovărășii să fie mărginit de regulă la o comună, dar maximum la un cerc notarial. Prin asta s'ar împiedeca ispita de a transforma cooperativele în speculații de bancă.

5. Fondul de rezervă să fie prefăcut în efecte și scos din operațiile tovărășiei. Formarea rezervelor să fie obligatorie.

6. Tovărășiile cu un capital sub 5000 Cor. nu pot da marce de prezență și nici salare cu excepția contabilului și a casierului.

7. În statutele fiecărei tovărășii să se prevadă, că îndată ce Centrala ori centralele vor fi înființate, sunt obligate să intre ca membre la Centrală și anume, subscriind pentru fiecare 20 membri câte o cvotă de 50 Cor. pentru care răspund cu de 10 ori suma nominală. Ca membre apoi să fie obligate a se supune controlului centralei și a-și îngriji financiarizarea tot prin centrală.

Până la înființarea Centralei, tovărășiile să contribuie la susținerea Biroului central cooperativ, în afară de plata tipăriturilor, cu o sumă anuală, ce va varia între 20 și 200 Cor. anual, după mărimea cooperatiei.

8. În statutele tovărășiilor de credit, — dar numai la aceste — să se prevadă inițierea și financiarizarea și altor fel de tov-

rășii ori grupări (tovărășii ocazionale) pentru o anumită acțiune economică (valorizări de bucate, poame, mașini agricole, procurări etc.).

9. Fiecare părtașie, după ce în noua combinație de formare de capital un membru numai una poate avea, dă dreptul la un vot și la un singur vot plenipotențiat, maximul dar două voturi.

Celelalte dispoziții statutare, în conformitate cu praxa de până acum și cu dispozițiile legii comerciale.

Controlul tovrărășiiilor s'ar face parte prin Birou și apoi prin Centrală, parte prin funcționarii băncilor cu cari stau în relație de credit și dintre cari cel puțin unul trebuie ales în comitetul de control al fiecărei tovrărășii.

Felul tovrărășiiilor, ce ni se impun să fie înființate, e potrivit, cred eu, să fie fixat așa: Mai întâi tovrărășii de credit, apoi de producție (lucrarea lemnului, cariere, lăptării, uscătoare de prune, materii brute etc.) apoi de valorizare (bucate, semințe, vite, produsul industriilor etc.), mașini și unelte și, în fine, de consum și alte feluri de tovrărășii.

Rolul tovrărășiiilor de credit ar fi, în rândul prim, scoaterea sătenilor din ghiarele cămătarilor, ce îi jupue cu împrumuturile lor mici dela 10—50 cor., pentru cari împrumuturi băncile noastre dela orașe nu pot fi la îndemână. Pentru sume mai mari, dela 100 coroane în sus de pildă, tovrărășia de credit ar împlini slujba pe care azi o face agentul fiecărei bănci dela oraș. Că operația aceasta s'ar face întocmai ca azi prin agent sau ar fi tranșată prin cont-curent ori credit acordat tovrărășiei, e chestie de amănunte.

În felul acesta, cred eu, că, băncile noastre înlocuind agenții prin tovrărășii, își măresc bonitatea afacerilor și, în acelaș timp, servesc neamul mult mai bine și mai economicește.

Tovărășiiile ar lucra cu banca românească, în ținutul căreia se află, ori dacă asta ar fi imposibil, în fiecare comitat s'ar căută și s'ar găsi una ori mai multe bănci românești, cari ar lucra cu plăcere cu tovrărășiiile noastre de credit. Prin aceasta s'ar promovă foarte mult consolidarea și mai ales fuzionările băncilor mici și superflue, ajutându-se și grăbindu-se procesul, pentru care „Solidaritatea“ lucrează în anii din urmă cu atâta zel.

În sprijinirea tovrărășiiilor la îndemână ne-ar fi și despărțămintele „Asociațiunii“, oficiile protopopești alăturate cu băncile și cu ceilalți fruntași ai vieții noastre publice și a celor de pe la sate.

C) Financiarizarea tovrărășiiilor s'ar putea face printrumare în modul arătat prin băncile din ținuturile respective. Întrucât intermediul acesta ar scumpi prea mult mijloacele financiare ale tovrărășiiilor, chestiunea ar putea fi rezolvată și în felul următor:

Întreg ținutul românesc cu tovrărășiiile sale s'ar raiona și financiarizarea s'ar încredința la 2 eventual 4 dintre băncile noastre de frunte, cari și azi îngrijesc reescontul băncilor noastre mai mici.

Sau apoi s'ar căută capitale românești existente, cari s'ar pune, prin Centrală și deocamdată cu ajutorul Biroului central, la dispoziția tovrărășiiilor. Astfel de capitale am găsi la „Banca generală de asigurare“, care prin tovrărășii și-ar avea cei mai buni reprezentanți, sau apoi în o parte a efectelor îngrămadite la băncile noastre.

În fine, financiarizarea s'ar putea face prin acreditarea fiecărei tovrărășii în cadrele unui credit deschis până la o sumă potrivită, prin una ori alta dintre marile bănci.

Se înțelege, că întreagă acțiunea cooperativă s'ar face treptat și fără nici o forțare, căci niciunde nu se răsună forțarea atât de grozav, ca tocmai în munca cooperativă. Întregei acțiuni i s'ar da deplina libertate și toată grija noastră ar fi numai împiedecarea deraierii de pe terenul adevăratei cooperării.

Revenind la partea materială a chestiunii, în legătură cu darul marelui Vasile Stroescu, situația ar fi următoarea:

Acceptate cele spuse în propunerea de față, și admițând, că pregătirile (biroul central și cursurile cooperative) ar dura, în forma aceasta, maximul doi ani, din donație s'ar cheltui pentru acest scop circa 20.000 coroane. Restul de 30.000 coroane ar fi întrebuițat așa: Conform cu donația și părerea exprimată de donator, cu 10.000 coroane s'ar ajută înființarea de tovrărășii așa fel, că donația adecă „Asociațiunea“ ar subscrie la tovrărășiiile indicate

cvote (părtașii) în sumă până la 100 — 200, dar cel mult 300 coroane. Cu suma de 10 mii coroane s'ar putea ajuta la înființarea alor 50—60 tovarășii. După ce aceste tovarășii s'ar consolida, capitalul donației ar fi retras, rând pe rând, și ar fi investit în alte tovarășii nouă, astfel că, acest capital ar rotă încontinuu întru sprijinirea acțiunii cooperative.

Restul de 20.000 coroane s'ar folosi pentru înființarea Centralei fie în formă de cvote,

fie în parte ca cheltueli de fondare și organizare. La aceste sume s'ar adăoga cvotele tovarășiiilor existente și ale celor următoare, și astfel, în scurt timp, am avea o Centrală puternică, care ar putea îngriji pe deplin atât de controlul cât și de conducerea și financiarizarea cooperativelor române.

Că la timpul său s'ar alcătui o centrală cu mai multe federale sau mai multe centrale, e o chestie ce se poate fixa atunci.

Oameni...

Sunt oameni toți... și-i plin în lume
De vameși și de farisei,
Îi văd și nu 'nțeleg anume
Ce mă mai poartă printre ei...

Le ard blesteme ceriul gurii
Când ți se par duiosi și triști,
Aștern peste pornirea urii
Blândeță de evangheliști...

Prin valul care nu se curmă
Arare de mă mai strecor,
Eu simt minciuna cea din urmă,
Ce-a umezit buzele lor...

În minte-atunci mi se desface
Misterul Proniei ce-a pus,
Ca 'n staul între dobitoace
Să vie pe pământ Isus.

Octavian Goga.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Trandafirul și cartofii.

Se desprimăvără și toată puterea zăvorâtă a naturii cerea din nou cuvânt. La fiecare pas palpită vieța pe care o simțeam în razele de soare, în cântecul ciocârliei și în florile de pe răzoare. Cum treceam așa încet dealungul satului, sufletul, reîntinerit par'că mi se scaldă în poezie, căută imagini nouă și plutea așa neștiutor în albastru...

M'am oprit în drum lâng' o ogradă. Țăranul cu mânele răsfrânte își orânduia grădina. Fața lui aspră, bronzată, strălucea în lumina soarelui și brațele vânjoase se încordau când răsturnă cu sapa bulgării de pământ. Eră o mulțumire să-l vezi așa tăcut, sever, liniștit, un simbol al muncii care rodește...

Urmărindu-i toate mișcările văd că dintr'odată ridică ochii, ca și când i-ar veni în minte ceva. Stă o clipă pe gânduri și-și face

socoteala. Își razimă apoi sapa de-un prun, pornește spre colțul unde i se oprise privirea și smulge o tufă pe care o aruncă la o parte între vreascurile netrebnice.

Iau seama mai bine să aleg ce i s'a părut așa de prisos și când colo văd că eră un trandafir înmugurit, un trandafir sănătos, plin de vieță...

M'a apucat mila de biata floare și nu m'am mai putut răbdă...

„Bine, Ioane, de ce-ai smuls trandafirul? Eră frumos, mă“...

Omul își îndreaptă spre mine ochii senini, strălucitori, ridică din umeri și răspunde zâmbind cu bunătate:

„Vreau să sădesc un cuib de cartofi, boierule“...

Și și-a văzut de lucru mai departe. Uitându-mă la el, într'o clipă am înțeles toată

tragedia trandafirului aruncat pe gunoi și amărit mi-am văzut de drum...

Pe cale nu știu cum, fără să vreau, mi-a venit în minte povestea unui artist aruncat în mijlocul unei mulțimi covârșite de mizeriile

vieții și rătăcind așa înainte, m'am pomenit că murmur în barbă:

„Da, da... Are dreptate Ion... Cartofi le trebuie lor... cartofi“...

Aegrotus.

Povestea unei vieți.

Roman de I. Agărbiceanu.

(Urmare.)

Ion Florea cum rămase într'un colț al salei și așteptă s'o vadă pe Mărioara coborînd de pe scenă, simți deodată că cineva îl prinse de braț.

„Ei, tinere, ce stai așa pe gânduri? Vină să felicităm pe domnișoara Grecu“, zise avocatul Chirca, vesel. Dumnealui eră mare amator de artă, și după câte-o producție succasă ca aceasta eră totdeauna foarte bine dispus.

„Eu nu cunosc pe nime din familie“, răspunse codindu-se Florea.

„Vei face cunoștință deodată cu felicitarea. Vom stă într'ajutor. Pentru ce am mai există altfel noi bătrânii“, zise domnul Chirca zâmbind, și luându-l la braț, porniră.

Florea se simțea fără nici o putere. Nu mergea bucuros, el ar fi voit să se întâlnească cu Mărioara singur, nu aici sub ochii atâtor oameni.

„Să-mi dați voie, doamnă Olimpio să vă prezint pe-un tânăr de mare speranță, care e lipsit de mult de bucuria de-a vă cunoaște, și, în special, în seara asta, n'ar fi putut altfel să felicite pe fiica d-voastre, cecece altfel dorește din toată inima: Dr. Ion Florea“.

Doamna Olimpia răsă cu poftă de frăzoiul domnului Chirca.

„Vei avea vieață lungă, domnule avocat“, zise ea, apoi întorcându-se spre Florea, după ce acesta-i sărută mâna, îl învălui pe-o clipă cu aceeaș privire clară, liniștită, în care însă Ion Florea cetă acum și mai bine întrebarea: Tu cine ești? Însă întrebarea aceasta o cetă numai cu ochii, din ei nu trecu mai departe, Ion Florea se apropie — bătându-i inima cu putere — de domnișoara Grecu.

„Să-mi dați voie, domnișoară, să vă prezint și eu felicitările mele. Ne-ați procurat o plăcere cu adevărat artistică.

— Da, domnișoara a fost la culme“, zise domnul Chirca apropiindu-se, „ai putea să scrii un raport la gazetă, domnule doctor Ion Florea“.

Omulețul voi să glumească spunându-i numele astfel. Însă domnișoara Grecu se dădu

puțin înapoi și pără că voește să-și retragă mâna pe care i-o întinsese lui Florea. Ea se făcū foarte palidă, se sperie par'că la auzul acestui nume, pe care mai înainte nu-l pricipuse. Cine să înțeleagă toate numele câte se spuneau înaintea doamnei Olimpia!

Dar totuș îi întinse mâna albă și delicată, în vreme ce cu ochii plini de mirare, de spaimă, cercetă fața lui Ion Florea. După ochi, după frunte îl recunoscū numai decăt, își plecă privirile 'n pământ și obrajii i se rumeniră îndată ca un măr parguit.

„Îmi pare bine că v'a plăcut“, zise ea cu o voce cântătoare. Vă mulțumesc.

„Da, Mărioara, se vede că ești norocoasă. La întâia pășire în public ai avut succes“, zise doamna Olimpia, care apropiindu-se surprinse obrazul înpurpurat al feței. Ochii ei verzi fugiră repede, dela față la Florea, și între sprâncenele negre i se ivi o ușoară dungă de nemulțumire.

„Să mergem“, zise ea Mărioarei. „Dacă-ți face plăcere vii cu noi, domnule avocat“, adause aplecându-și puțin frumosul ei cap spre umărul drept, „și dumneata domnule Florea“, adause din nou privind cu plăcere mustața lui neagră și groasă ca două lipitori de cerneală. Mustața-i eră prea bogată pentru vârsta lui, dar se potrivea minunat deasupra gurei lui energice.

„Mă simt încântat, doamnă“, zise îndoindu-se omulețul.

„Eu vă sunt cu atât mai recunoscător, doamnă“, zise Ion Florea sărutându-i mâna. Îi pără că acum, la atingerea buzelor sale mâna aceea se înfioră.

Veni și domnul Grecu și după ce-l salută pe Florea ca pe-un fiitor avocat de frunte, îi zise:

„Noi ne bucurăm mult când întâlnim oameni harnici. Domnul Chirca ne-a spus multe bune despre dumneata“.

Apoi porniră să iee cina împreună la restaurant.

Îndată ce coborîră scările și apucară în

stradă, doamna Olimpia făcu să ajungă Mărioara între cei doi bătrâni și ea rămase în urmă cu Ion Florea.

„De mult am voit să-ți mulțumesc pentru conferință, domnule Florea. Într'adevăr ai fost atât de bun să te angajezi îndată, deși abia ai sosit în orașul nostru. Ce subiect ți-ai ales?”

În noaptea de-afară ochii ei nu se vedeau. Dar lui Florea îi părură că vocea ei tremură ușor.

„Într'adevăr trebuie să mă rușinez de importanța ce-i dați conferinței mele, doamnă Olimpio. Mi se pare nu e bine să fie cineva laudat. Pe urmă cade cu atât mai rău”, zise Ion Florea silindu-se să descopere în cuvintele, în vocea acestei femei ceva din sumeția care se desprindea din întreaga ei ființă. Dar nu află nimic. Dimpotrivă îi părură o femeie foarte cuminte, care mai are și darul special de-a se interesa de serate.

„Toți oamenii modești vorbesc așa”, zise doamna Olimpia cu aceeași înfiorare în voce. „Dar nu mi-ai spus ce subiect lucrezi.

— Cât despre asta nici eu nu știu de bună seamă. Spre desvinovățirea mea trebuie să vă spun că n'am fost sigur de voi ajunge la rând sau ba.

— Așadar n'ai terminat-o?” întrebă cu un fel de îngrijorare Olimpia.

„Nici n'am început-o, doamnă.

— Atunci să te pui pe lucru. De azi în două săptămâni ești eroul zilei. Totuș as dori să știu: cam ce subiect îți vei alege?” întrebă ea.

„Cred că ceva despre Eminescu”, zise Florea.

„Poezia lui erotică, sau cea filozofică?”

— Cred că am să vorbesc despre literatura lui populară, și în linii generale despre erotica lui.

— Frumos subiect”, zise doamna Olimpia atingându-se ușor de brațul lui Florea și intrând în lumina restaurantului.

În răstimpul acestei conversații ochii lui Florea priviră neîntrerupt la domnișoara Grecu, chiar când o pierde din vedere, învăluită de întunerecul care se coborîse gros. El simțea o dulce mângăere, părea că soarbe mereu o băutură aromitoare la gândul că Mărioara nu-l uitase.

La masă se nimeriră așa încât Florea venia în fața doamnei Olimpia.

Chelnerul se înființă numaidecât la masa lor și ascultă poruncile doamnei Olimpia. Domnul Chirca zicea din când în când: „dar grijește să fie bun” și zâmbea mulțumit.

Lumea din restaurant nu se miră deloc văzându-l pe domnul Chirca în societatea familiei Grecu. Știau toți că omulețul acela e bine văzut de domnul Grecu. Dar prezența

lui Ion Florea la masa aceea, nime nu și-o putea explica. Cercău să-l facă rudenie depărtată de-a doamnei Olimpia, sau cel puțin de-a domnului Chirca.

Domnul Grecu și Florea luară câte-o bere. Domnul Chirca așteptă vinul, nu eră prietin cu „băutura nemțească”. Mărioara nu știă ce să mai facă cu mâinile: eră foarte agitată. Trecu un răstimp.

„Tânărul meu ar mai lua, mi se pare, o bere”, zise avocatul Chirca, ciocănind cu inelul gros de aur într'o farfurie.

„Nu, mulțumesc”, zise Ion Florea.

„Ei las', doamna Olimpia și domnișoara știu că azi se ridică o generație bețivă”, zise râzând domnul Chirca.

„Și o generație de filozofi”, adăuse doamna Olimpia privind cu plăcere fruntea gânditoare a lui Florea. „L-ați auzit pe domnul Târnavăan?”

— Da, a fost o conferință foarte frumoasă”, zise domnul Grecu. „Totdeauna actuală. Și a avut un dar mare: a ținut captivată atenția publicului.

— Meritul cel mai mare al lui Târnavăan e c'a înțeles romanul lui Tolstoi. Asupra părerilor pe cari le susține cartea aceea, va rămâne însă totdeauna deschisă discuția”, zise domnul Chirca.

„De-o părere cu mine”, spuse veselă doamna Olimpia. „Ursul acela dela Nord n'a putut vedea pe câmpiile de zăpadă flori, și în văzduhul sur cerul albastru. Prea exagerează, prea îmbracă în negru vieța.

— Și în ce exagerează, te rog?” întrebă cu blândețe domnul Grecu.

„În toate”, răspuse doamna Olimpia nemulțumită de contrazicere. „Femeia în căsătorie nu-i fericită, afară de căsătorie tot astfel, atunci pentru ce-i în lume?”

— Aici s'ar putea pune și-o altă întrebare: pentru ce-i omul în lume”, zise domnul Grecu liniștit.

„Vezi, mama, eu n'am cetit romanul acela. Și azi n'am priceput o iotă din ce-a vorbit domnul Târnavăan”, zise sfioasă domnișoara Grecu. Și după ce reuși să spună cuvintele acestea se simți mai liniștită.

Ion Florea nu prea ascultă la ce se vorbea. El simțea în apropierea lui pe Mărioara, și se bucură din toată inima de agitația care n'o mai părăsea: „Nu m'a uitat de loc”, își zicea el. „Își amintește bine de întâmplarea aceea”.

Și într'adevăr el găciă la ce se gândia Mărioara, care de-un singur lucru nu-și putea da seama, nu-l putea pricepe: cum a fost cu putință să se întâlnească cu Ion Florea? Ea a crezut totdeauna că pe tânărul acela care și-a uitat pălăria în grădina internatului de fetițe,

pentru dansa, nu-l va mai întâlni niciodată în viață. Se schimbase, ce e drept, ar fi putut fi luat drept altul, dacă ochii lui nu ar fi rămas aceiași, ochii și fruntea. Însă așa era tot tânărul la care nu se putea gândi fără să râdă, deși simțea și un regret în suflet. Chiar și acum, deși era încă foarte surprinsă, simțea cum îi pornesc undele de râs, gândindu-se la pățania studentului.

Li se servi cina. Furculițele, cuțițașele începură să țincănească. Doamna Olimpia le purtă printre degetele-i albe cu multă eleganță. Din când în când ochii ei verzi îl priveau liniștiți pe Florea. Dar în privirea aceasta limpede creștea din ce în ce mai mult o lumină nouă, dulce, caldă, și atunci de sub genele negre, umbroase, ochii ei verzi împrăstiau străluciri scumpe.

Domnișoara Grecu se simțea tot mai stăpână pe sine. Și cu cât se liniștea simțea că trebuie să-i fie recunoscătoare lui Ion Florea. Petru ce? Nu știă, dar îi părea că tăcerea ei nu-i de loc amabilă pentru Ion Florea. Simțea că trebuie să-i spună, să-i

arete cumva că nu și-a uitat de el. Sentimentele sale niciodată nu-i fură atât de clare ca în seara acea în aprecierea întâmplării aceleia din grădina internatului de fete. Un glas tainic îi șoptea mereu: „A fost foarte bine! Foarte frumos“. Și glasul acela tainic părea că și râde, c'o și mângăie și o alintă. Voiă deci să-i fie recunoscătoare.

Domnul Chirca cu domnul și doamna Grecu începură să discute despre posibilitatea disolvării camerei, și despre eventualele lupte electorale, cari se vor deslănțui asupra țării.

„Ar trebui să fim cu băgare de seamă“, zise domnul Chirca, „să nu ne afle alegerile nepregătiți. La toată întâmplarea ne vom pune candidații noștri.

— Dacă am intrat odată în activitate nici nu putem face altfel. Ca totdeauna însă, în multe cercuri, căderea noastră va fi sigură“, spuse domnul Grecu.

„Lucrul de căpetenie“, începuse doamna Olimpia, „ar fi să vă îngrijiiți înainte de toate de cercurile cu majorități mari. Și pentru acestea să candidați bărbați destoinici“.

(Va urm.)

Cronici.

Cronică bucureșteană.

Sărbătorirea lui Caragiale. Agitații politice.

Februarie 1912.

Cronica lunii Ianuarie am sărit-o, — din motivele, bineînțeles, cele mai puțin atârănătoare de voința mea... Nu însemnez acest lucru pentru că să ușurez cercetările unui viitor istoric literar, care altfel poate și-ar pierde din vreme căutând veriga ce lipsește în regularitatea lanțului acestor cronici, — ci îl însemnez numai, ca să am prilejul de a reveni asupra unor evenimente, ce cu nici un preț n'aș vrea să fie socotite drept cu dinadinsul trecute sub tăcere din parte-mi. În fruntea acestor evenimente, cari cronologiceste aparțin lunii Ianuarie, pun: sărbătorirea maestrului Caragiale.

Sărbătorirea zic eu că este un eveniment, iar nu, cum scriă o revistă literară de-ale noastre de-aici, împlinirea a 60 de ani de vârstă a maestrului; aceasta este o aniversare, și nu un eveniment, — și mai este ceva: este una din acele aniversări, cari mai de grabă sunt de natură a umplea de melancolie sufletele simțitoare.

Un suflet simțitor, „profund sentimental“, este și sufletul maestrului Caragiale; aceasta n'a fost numai o vorbă aruncată de el într-o clipă de enervare, ci a fost cu adevărat un strigăt scos de laturea covârșitoare și, bănuiesc, cea mai chinuitoare, a aceluși suflet complex. Ați cetit, prin ziare, răspunsurile ce le-a dat unora din scrisorile de felicitare ce s'au dus să-l gă-

sească în retragerea-i din Schöneberg bei Berlin: vechile prietenii sunt acelea cari îl mișcă mai mult, și e înduioșător cuvântul de bătrân, așa cum știe să-l așeze Caragiale în fraza lui, ca și răspunsul la urări, din care răsare mai adesea o mireasmă patriarhală, cu nelipsita amintire nu numai de cele ce pot privi fericirea ta, ci și pe aceea alor tăi...

De ce maestrul n'a venit ca să fie față la sărbătorirea lui? Eu unul mărturisesc că nici un moment nu mi-am pus această întrebare, fiindcă nici nu m'am îndoit că n'are să vină. Dar lucrul acesta se simte mai mult, așa ca lucrurile dela sine înțelese, de cătră aceia cari pot zice că cunosc întru câțva firea și felul de gândire al acestui om ce pare multora atât de ciudat, — dar altora atât de adânc și de puternic firesc. Banalul, cred eu, oroarea de tot ceea ce este program și protocol, formă și formulă consacrată, — exercită asupra lui Caragiale influența aceea respingătoare, a cărei expresie din fața lui care este expresivitatea însași, cine a văzut-o odată n'o mai uită... Apoi bineînțeles că banalitățile scrise, — și de cari de altfel nu te poți apăra, — n'au să aibă același efect ca banalitățile vorbite, — sau cel puțin față cu cele dintâiu poți să te silești și să iei, mai la urmă, o atitudine politicoasă...

Totuși, dintre câte banalități s'au spus și în lipsa maestrului, una, și poate cea mai banală din ele, era cu totul indicată: Caragiale poate să aibă oricâți ani, el nu este și nu va fi niciodată bătrân. Este o vorbă a scriitorului maghiar Jokai, care s'ar putea tălmăci ro-

mănește: „Om în vârstă, nu însemnează om bătrân“... Sau s'ar putea zice, cu o altă vorbă: Caragiale n'are șasezeci de ani, ci are numai de douăori treizeci...

După toate astea, mă împac în mine cu încredințarea că această hiritisire întârziată maestrui nu e obligat s'o cetească, sigur cum sunt, că tot ce-am spus e departe d'a fi la înălțimea momentului ce am lăsat să treacă „de ziua lui“.

*

Caracteristica vremii în care trăim la București, rămâne: agitație. Bine, cel puțin, că pacea s'a restabilit în Biserică, după împlinirea vacanțelor lăsate în scaunele mitropolitan și episcopoești de furtuna năprasnică ce se abătuse asupra Sinodului sfintei Biserici autocefale române... Bineînțeles că nu lipsesc nici acuma sfătoși cari să vină să dovedească, prin citații de nu mai știu ce și tot felul de canoane, că alegerea cutare e neregulată, alta e ilegală, și toate, bineînțeles, „nule și neavenite“... Astfel de lucruri au fost așazicând întotdeauna nelipsite, — iar rezultatul e că nimeni nu le mai dă nici o atenție... câtă vreme nici un partid nu se hotărăște să le exploateze politicește. Iar cele două partide din opoziție nu mai pot face acest lucru, de când au încheiat alianța lor, pe care guvernamentalii o numesc „cointeresată“, după denumirea nenorocoasei — dar și buclușei — societăți a tramvaielor comunale. N'o mai pot face, fiindcă dacă în privința „cointeresării“ la tramvae au putut să-și conformeze atitudinea, în chestia bisericească prea se angajaseră în direcții opuse, așa că altă ieșire n'a mai putut fi, decât părăsirea cauzei și a unuia și a celuilalt dintre prelații înlăturați...

Atâta rezultat, va să zică, tot a dat până acuma, alianța celor două partide din opoziție, că s'a înlăturat, sperăm definitiv, orice motiv sau pretext de agitație pe tema bisericească... Și mare, în adevăr, e nevoia de pace, căci mare este nevoia de muncă, pentru ridicarea și întărirea Bisericii în țara românească.

Agitațiile politice au rămas să se poarte pe alte teme; și slavă Domnului, sunt destule! — obiceiul pământului fiind, cum se știe, ca orice opoziție să se împotrivescă — fiindcă deaceia e ea opoziție — la orice ar vrea să facă sau să dreagă orice guvern...

Deocamdată lupta, oricât de crâncenă, n'a dat nici un rezultat. Abiă dacă au rămas pe teren, într'una din duminicile cu „mari intruniri publice“ câteva geamuri deja clubul conservator... Altceva mai grav — poate rândul viitor.

Ion Gorun.

Insemnări.

Un **interview**. Pentru lămurirea cetitorilor noștri reproducem din ziarul „Românul“ Nr. 47 un interview luat d-lui Goga la Seghedin de d-l C. Șărcăleanu. E următorul:

— **Ce știl despre pace? Ai luat parte la tratările din Arad? Ești mulțumit că s'a încheiat? O aprobi?...**

— „Fiind în închisoare cunosc numai fragmentar

lucrurile ce se petrec afară. Nu am luat parte la tratările dintre comitetul național și proprietarii „Tribunei“, fiindcă aceste tratări s'au mărginit numai la o chestiune de ordin juridic: proprietatea „Tribunei“.

Eu, după cum se știe, nu am fost decât colaboratorul acestui ziar. Acum deci, când proprietarii ajungând la înțelegere cu comitetul național, au decis înșiși asupra sorții ziarului, aplanându-și conflictul după cea mai bună chibzuință a lor, eu numai bucură mă pot văzând că se restabilește armonia dinainte, de pe vremea când mi-am început colaborarea la „Tribuna“, la care am rămas consecvent până deunăzi, când cu intrarea mea în închisoare. Din parte-mi am accentuat în nenumărate rânduri, că doresc sincer să fie înlăturate notele de violențe personale, — n'am, deci nici un motiv, din acest punct de vedere, să des- aprob pacea încheiată“.

— *Dar această pace va avea urmări însemnate, ea pune capăt certurilor atât de pasionate din ultimii doi ani. Nu crezi d-ta, că prin însuș faptul că lupta din fericire a încetat, atât comitetul nu mai are temei de a se plânge împotriva „tribuniștilor“, cari prin actul lor consolidează acțiunea națională, cât și, pe de altă parte creiază îndatorirea tuturor luptătorilor de a-și strânge rândurile? Pacea te privește deci și personal, — trebuie oare să înțeleg că te simți atins?*

La întrebarea aceasta convorbitorul meu îmi strânge, zâmbind, mâna:

— „Aici, în singurătatea mea, am putut să aștept în toată liniștea desfășurarea acestor tratări. Împrejurarea că d-l Stere eră la mijloc mi-a dat deplina garanție a seriozității și asigurarea, că intrucât mă privește, demnitatea mea personală va fi păzită. Fi-rește, că după încheierea acestei păci, după reabilitarea morală și politică a proprietarilor „Tribunei“ de către comitetul național, conflictul e terminat și războiul încetând, lucrurile revin la starea dinainte de izbucnirea ostilităților, la restitutio in integrum“.

— *Dar aceasta presupune o conlucrare sinceră din ambele părți. Valurile unei dușmării îndelungate nu se potolesc așa ușor. Ce crezi să faci în această privință?*

— „Eu, intrucât depinde dela mine, nu volu pune nici o piedecă în fața acestei noi situațiuni. După cum am declarat în atâtea rânduri, unitatea de partid o am considerat, în împrejurările dela noi, o dogmă politică, și prin toate năzuințele mele, în activitatea mea de până acum, de ordin pur publicistic, n'am voit să depășesc cadrele organizației noastre de partid. Nici eu, nici prietenii mei, nu ne-am depărtat dela principiile fundamentale ale programului național“.

— *Eu înțeleg, că în sânul unui partid poate fi și o luptă de idei, precum și critica obiectivă a activității politice, dar aceasta nu poate și nu trebuie să degenereze într'o luptă împotriva partidului. Recunoști și d-ta, că lupta de idei trebuie să se mențină în limitele compatibile cu unitatea de partid?*

— „Bine înțeles. Mi-am dat totdeauna seama și o văd și astăzi, că în cadrul partidului nu pot dispăre

niciodată diferitele curente de idei și propaganda pentru ele. Fără această fermentație de credințe, fără o cumpănire critică a fenomenelor politice și sociale din jurul nostru nu poate fi vieață de partid, nici o evoluție normală a politicii naționale. De aceea asupra ideilor lansate n'au fost și n'au putut fi tratări, fiind acestea expresiunea firească a unor stări organice".

Intrucât în lupta d-voastre a fost și acest element de propagandă, el, desigur, trebuie să rămână și de aci înainte, fiindcă și eu cred, că propaganda de idei, dusă cu sinceritate și seriozitate, nu este numai compatibilă cu vieața de partid, dar este chiar indispensabilă pentru propășirea neamului. Știu pozitiv, că aceasta este și credința conducătorilor partidului. Intrucât critica obiectivă și propaganda de idei nu poate împiedeca pe nimeni să-și ia locul ce i se cuvine în rândurile partidului, dă-mi voie, deci să te întreb: față de faptul, că și se cere, ca semn exterior și vădit de împăciuire, să reintri în organizația partidului, ce ai de gând să faci?

— „Eu voiu lupta, se înțelege și de aci înainte pentru ideile mele, propagându-le mai departe, și dacă mi se cere să reintru în comitetul național, acum după aplanarea conflictului pentru care l-am părăsit, primesc această sarcină, având convingerea, că frunțașii partidului cu toții vor înțelege necesitatea unei asemenea evoluții. Numai întemeindu-ne pe acest adevăr, lăsând la o parte toate frecările și interesele personale, deschizând drum liber în fața discuțiilor de ordin principiar, se poate înstăpâni (convorbitorul meu apasă asupra acestor cuvinte) o pace sufletească, și deci, reală, în rândurile noastre, așezându-ne pe fiecare din noi la postul ce ni se cuvine în lupta pentru apărarea neamului. De altfel eu, acum o bucată de timp, simțind nevoia unei reculegeri pe urma multelor hărțuiri, nu voiu lua parte mai activă la luptele politice“.

Cetitorilor noștri, cari n'ar ști acest lucru, le descoperim că C. Șarcăleanu e pseudonimul literar al d-lui C. Stere.

✽

De strigis quae non sunt... Înțeleaptă e vechia orânduire a legii de demult, care porunceă norodului, ca despre strigoi să nu mai fie nici o vorbă, fiindcă strigoi nu sunt. Cu alte cuvinte, cine-a murit odată și i-au așternut glia pe sicriu, oricât ar fi fost el de meșter pe vremea lui, rămâne acolo și putrezește ca lumea, nu se mai arată seara călare pe mătură să facă drăcii și să bage oamenii în răcori. Înțelepciunea asta e veche, legea fiind aproape de o mie de ani. Se potrivește la toate categoriile de răposai și cu deosebire la morții politici. Lumea nu îngroapă de mai de multeori nici în politică și, cu toate prejudecățile curente, oamenii și-au pierdut demult superstiția despre învierea strigoilor de acest gen. Ce mai vrea deci, după toate astea, domnul Eugen Brote în publicistica românească? Nu înțelegem cum d-sa, un spirit deschis, nu își dă seama de acest adevăr elementar. Domnia sa cu tovarășii de jalnică memorie

a fost politicește îngropat și prohodit în toată forma, mai acum vreo doi ani, prin urmare ivirea asta proaspătă, la gazeta „Deșteptarea“ a domnului Vlaicu Arsenie dela Brașov, nu mai are nici un rost, fiindcă noi îi opunem formula lapidară a regelui Coloman: *De strigis quae non sunt, nulla mentio fiat...*

Cât privește pe domnul Vlaicu, noul muschetar al înfrățirii maghiaro-române, cu d-sa vom vorbi mai târziu, după consolidarea noului guvern. Deocamdată îi respectăm durerea și-l lăsăm să plângă pe ruinele pierdutelor făgăduințe paterne...

✽

O personalitate. Între multele scrisori pe cari ni le trimit cetitorii în legătură cu evenimentul recent al împăcării dela Arad, se remarcă rândurile pline de adevăr ale unui ardelean trecut în țară, care spune între altele: „mă bucură, domnii mei, că s'a isprăvit odată cu cearta, dar mă mir că nu s'a putut face acest lucru decât prin intervenția unui frunțaș din Regat, ori-și-cum străin de împrejurările dela noi.“ Astfel vorbește ardeleanul nostru dela Brăila și ne arată prin asta că și dânsul a devenit cam străin de situația noastră. Că s'a putut ajunge la un rezultat, se datorează tocmai escendentului personalității domnului Stere, care a pus în cumpănă, din acest prilej, toată autoritatea sa morală, tot aparatul său de profund cugețitor politic și toate mijloacele de convingere ale unei inteligențe superioare. Tocmai împrejurarea, că lucrurile s'au desvoltat cum s'au desvoltat până la această intervenție, e o probă evidentă a secetei de personalități pe tărâmul politic la noi și ne dovedește oarecum necesitatea vremelnică a unei îndrumări din afară. S'ar putea întrebă însă cineva cu puținică răutate: Bine, dar domnul Stere, după ce și-a terminat misiunea s'a reintors la lași, ce ne facem fără dânsul, fiindcă, la urma urmei, noi cari am rămas suntem tot cei vechi, nici mai buni nici mai răi? În adevăr în fața unei asemenea întrebări, răspunsul ar fi cam dificil și deocamdată e mai bine să rămânem datori cu el...

✽

D-l Octavian Goga a părăsit zilele aceste temnița dela Seghedin, reintorcându-se în mijlocul nostru.

.....

Greșeli de tipar.

În articolele „Școala românească din Ungaria în anul 1911“ s'au strecurat câteva greșeli, cari trebuiesc îndreptate. La pag. 122, rândul 21 în loc de „180 de școale“ să se cetească „135 de școale“; pag. 122, rândul 20 în loc de „cauza“ să se cetească „lipsa“, iar rândul 44 în loc de „17 ore“ „13 ore“.

.....

Aviz. Scoarțele „Luceafărului“ pe anul 1911 nefiind încă terminate, on. domni cari le-au comandat sunt avizați, că expediarea acestora se va face în săptămânile viitoare.

Administrația „Luceafărului“.

Or. C. M. M.